

נראה אור

פרשת צו וימי הפורים

תשפ"ב

גליון קי שנה ג

באר רבדי"ק מלעכוויטש קוידענע

{ שניני אור }

ומה נשאר לנו מים הפורים - אמנם קודם פורים מעדיפים אנו שלא לחשוף על היום שאחרי, אך מה נעשה ורק אם נברר לעצמו מראש כיצד אמורים אנו להיראות ביום המחרת נשכיל אכן לקנות זאת בימי השמחה.

ינתן גם מחר ליהודים - זועק כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א, יודעים אנו שביום המחר חוזר היצר לבבל אותנו בהבליו, כל עוד לא נמחה לגמרי זכר עמלק מנסה הוא עדיין לקרנו בדרך, יום הפורים אמור לתת לנו את הכח להלחם ולהתמודד, ננסה א"כ להבהיר באלו כחות מצטיידים אנו בימים אלו.

בשבוע שעבר עת הסבנו יחד בסעודת סיום סדר מועד סיפר אבי מורי שליט"א בתוך דבריו כי בזמן הה"ק הדברי שמואל מסלונים הצטרפו צעירים יהודים רבים לשורות הקומוניסטים ופרקו מעליהם עול תורה ואמונה ל"ע, שלח הדב"ש את אחד מחסידיו הרה"ח ר' יוסף דב קסטל לדבר עם צעירים אלו דברי חיזוק ואמונה, בא פעם הרי"ד אל הדב"ש ואמר לו כי אחד מהצעירים אמר שאינו מאמין במאומה ח"ו מה טעם א"כ יש לדבר עמו, נענה לו הדב"ש אל תאמין לו...

לאחר תקופה החליטו קבוצת הקומוניסטים שאותו צעיר נמנה בניניהם, לפרוץ אל בתי העשירים ולשדוד את כספם כשיטתם שהכל שייך לכולם, כאשר אותו צעיר אמר ללכת בראש הקבוצה, אותו צעיר בהיותו יהודי לא רצה שיפרצו לבתי היהודים העשירים אך לחבריו הוא כמובן לא היה יכול לומר זאת, לכך סיבב אותם במשך כל היום בתירוצים מתירוצים שונים - מדוע לא כדאי לפרוץ לבית זה השייך ליהודי ומדוע לא לזה.

בסיום היום תפס אחד מחברי הקבוצה כי זה יום שלם שהוא מסובב אותם בתירוצים, הוציא אקדח מכיסו ונגש אל היהודי כשבידו צלם - שתי וערב ואמר לו, הנך מוליך אותנו שולל שקומוניסט מושבע אתה כאשר באמת נשארתי יהודי, המשתוק נגמרו או שהנך מנשק את הצלם ל"ע או שהנני יורה בך, אותו יהודי שהצהיר שאינו מאמין במאומה מסר את נפשו על קדושת שמו יתברך.

האיר כ"ק אדמו"ר שליט"א בדברות הקודש בעת רעוא דרעוין - נשמת היהודי היא חלק ממנו יתברך ממילא אף אם התרחק מאד, עדיין דבוק הוא בהשם יתברך מצד עצם נשמתו השייכת לבחי' תפילין דמארי עלמא שכתוב בהם ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ, לכך אכן בכל מצב שהוא אוהב הקב"ה את היהודי - אהבה עצומה למעלה מהבנה והשגה.

בימי מרדכי ואסתר עמדו ישראל במצב שפל מאד עד כדי גזירת כליה, אך מרדכי ואסתר יודעים שבכל מצב עדיין קיים אותו חלק הנשמה ומשק יתמצו לעוררו בנפשם תתעורר למעלה אהבת הבורא יתברך אליהם שלמעלה מטעם ודעת - עד דלא ידע, אהבה עצומה שהכל נמש בפניה.

זאת נוטלים אנו צידה לדרך מיום הפורים - כח להלחם ולהתגבר מתוך ידיעת גודל הנשמה ודבקותה בהשם יתברך בכל מצב, כדברי רש"י בפרשת ויקרא שאמר הקב"ה למשה צא ואמור להם דברי כיבושין שבשילכם הוא נדבר עמי - שיחת המוסר החזקה ביותר היא ידיעת ערך הנשמה וגדלותה. ינתן גם מחר - כח - כח להלחם - להלחם ולנצח בס"ד.

{ זכרות קודש }

בתשובה מאהבה מתקן הכל עד השורש

שבו רק על אשר השתחוו לצלם, כי אם אף על כל ריחוק שנעשה בנפשם על ידי מעשיהם. ואף על כל אשר עסקו מעולם בעבודת הבורא שלא בדבקות הראויה, עד אשר שבו אפילו על קבלת התורה בסניי שלפי השגתם עתה לא היתה בתכלית הרצון, ואזי הדר קבלוה מאהבה בימי אחשוורוש (שבת פח). במעלה גדולה ויתירה מקבלתם בסניי.

מטעם זה כל המועדים בטלים לעתיד לבוא וימי הפורים אינם נבטלים (ילקוט שמעוני משלי רמז תקמ"ד), כי בהגיע הזמן דלעתיד ונגלה כבוד ה', אף שעדיין תהא בחירה לאדם, כמעט לא יהא שייך ענין התשובה על חטא. כי כמו שבזמן הזה נמשך האדם מצד טבע גופו, לעבור על רצונו יתברך ונצרך להתגבר על זה. כך בזמן דלעתיד יהא להיפך שמצד טבעו ימשך אחר הטוב, ואם יחפוץ להרע ח"ו יצטרך להתגבר על טבעו. אמנם ודאי לא תתבטל לגמרי מצות התשובה בימים ההם, שהרי זאת התורה לא תהא מוחלפת ולא תהא תורה אחרת. על כן עיקר התשובה תהא על אשר נחסר בשלמות עבודתם, כי בכל עת יתעלו מדרגה לדרגה, ולכן ישובו תמיד על אשר לא עבדו מקודם את בוראם בשלמות הראויה כפי השגתם עתה, וכיון שזה ענין הארת הפורים להתעורר בתשובה מאהבה באופן זה לא יתבטלו ימי הפורים אף בגודל הגילוי דלעתיד.

עתה אחר חג הפורים מתחיל התנוצצות הארת הפסח, כדאיתא בחדסד לאברהם (מעין ב' נהר נז) מהאזולאי כי שלשים יום קודם הפסח רוחצים ומטהרים משמים נשמות ישראל למען יהיו ראויים לקבל הארת הפסח, ובבוא ליל הסדר נשפע בנפש היהודי אור הדעת, ובספספ"ק איתא שנשפע אור זה על דרך קדש ורחץ, אף שלא לפי דרגת האדם וטהרתו.

כערך ביטול הדעת בפורים זוכים לאור הדעת בפסח והטעם שנשפע הארת הפסח דייקא אחר הפורים, על דרך דאיתא בישמח משה (פר' בשלח עה"פ וישב הים) בביאור מצות תענו את נפשותיכם ביום הכפורים, שע"י שמענה נפשו ומוסר תענוגי הגוף והנאותיו להשם יתברך מקבל משמים כל תענוגים אלו באופן נעלה ומזוכך יותר, כמו כן בפורים על ידי שמקיים מצות היום לבסומי עד דלא ידע ומוסר דעתו להשם יתברך בבחי' תיקון ותשובה על הרהור הלב זוכה להאיר בנפשו דעת אלקים דעת חדשה מהשם יתברך. והוה כונת מאמר מרן אדמו"ר הזקן ז"ל בשם מרן הרא"ש

המשך בעמוד הבא >>>

ידבר ה' אל משה לאמר, דבר אל אהרן ואל בניו לאמר זאת תורת החטאת במקום אשר תשחט העולה תשחט החטאת לפני ה' קודש קדשים הוא (ו, יז-יח).

איתא בחתם סופר (תקס"ב) עולה מורה על הצדיק וחטאת הבאה על חטא מורה על בעל תשובה, וזהו במקום אשר תשחט העולה תשחט החטאת, שיכול הבעל תשובה לבוא ע"י תשובתו למעלת הצדיק ואף יותר ממנו וכעין זה איתא בעוד ספספ"ק באופנים אחרים.

בתשובה על חטא מתעורר לשוב אל ה' בשלמות יש לבאר באופן אחר, כי עולה באה לכפר על הרהור הלב והמביאה הוא אדם אשר מעשיו ודיבוריו בשלמות ואין לו אלא לתקן מחשבה שאינה טובה, והחטאת מביא אדם אשר נכשל ל"ע בחטא במעשה. אמנם בעת שמביא קרבן על מעשה החטא מתוך תשובה אמיתית, מוסיף להתבונן כמה נתרחק מהשם יתברך על ידי חטאו ומתעורר לשוב ולהתקרב ליוצרו מאהבה. ואזי אינו שב על מעשה זה בלבד, כי אם מתעורר לבו לשוב אל ה' בשלמות מכל ענין שגרם בנפשו ריחוק מאור פני מלך חיים, אף על ענינים שעד עתה לא שם לבו כלל שיש בהם פגם כענין פגם המחשבה.

ובאמת ענין הרהור הלב אינו שייך לצדיקים בלבד, כי אף כל איש יהודי יש לו להתבונן. הלא הבורא יתברך נתן לו כח המחשבה אשר היא הדעת שבנפשו ובה מותר האדם מן הבהמה, א"כ היאך ישתמש במתנה זו שלא כרצונו יתברך. ולאו דוקא במחשבות אסורות ח"ו, אלא אף במחשבות בכל מיני הבלי העולם הלא באתרא דליעול ירקא ליעול כוורי, במקום להשתמש במחשבתו להבלי עולם החולף יכול לחשוב ולהתבונן ברוממות הקל.

בזה יפה כח התשובה שבעת שנתעורר לשוב מאהבה על חטאו, אינו שב על הריחוק שנגרם מחטא זה בלבד, כי אם שב ומתקן כל עניניו עד השורש. ועל זה אמרו רז"ל (יומא פו:) העושה תשובה מאהבה זדונות נעשים לו זכויות, כי על ידי התשובה מהזדונות מתקרב ביותר מכל אשר נתרחק מעודו מהבורא יתברך, עד אשר בא לקרבה ולדבקות ביוצרו כאשר היה בא על ידי זכויות.

בימי הפורים שבים מאהבה על כל פגם זה אשר היה בימי מרדכי ואסתר, שנפלו ישראל בחטא והשתחוו לצלם. וכאשר עוררם מרדכי הצדיק לשוב מחטאם, נתעורר לבם לשוב ולהתקרב להשם יתברך מאהבה. ואזי לא

בסעודת פורים מתקנים הכל

א"ז רבינו הגדול היה אומר תמיד בעת סעודת פורים, והכל מתוקן לסעודה (אבות פ"ג מט"ז). בין רוחני בין גשמי יכול להתקן בסעודת פורים.

דברי שלום

פורים ומגלת אסתר במשנת מרן מרדכי

היהודי – הס"ק מלעכוויטש זי"ע

אסתר הראתה על אחשוורוש אף שהסתכנה –
כי משקר א"א שתצא ישועה

מי הוא זה ואיזה הוא אשר מלאו לבו לעשות כן, ותאמר
אסתר איש צר ואויב המן הרע הזה (ז, טו-טז).

אמר מרן הס"ק זי"ע, אמרו חז"ל (מגילה טו), מלמד שהיתה
מחווה כלפי אחשוורוש, ובא מלאך וסטר ידה כלפי המן.
ותמוה איך הכניסה אסתר את עצמה בסכנה גדולה כל כך, אך
אסתר עשתה זאת באין ברירה כי היתה צריכה לישועת ה',
ומשקר אי אפשר שתצמצם הישועה. ובאמת היה אחשוורוש
העיקר בהגזרה, כמאמר חז"ל (שם טז). משל לבעל החריץ ובעל
התל, ולולי אחשוורוש לא היה המן יכול לעשות דבר שלא
היה המלך עמו בעצתו, לכן רצתה להראות באצבעה נגד
אחשוורוש. וסיים הלעכוויטשער, אזא אמת האט דער מלאך
אויך ניט געקענט פארנעמען – אמת כזו גם המלאך כבר לא
יכול היה לסבול.

פשוטי בני ישראל הוסיפו ביהדותם אחר נס פורים

ורבים מעמי הארץ מתיידיים כי נפל פחד היהודים עליהם
(ח, טז).

עמי הארץ – לשון גחלים עוממות, מתיידיים – שהתחזקו
ביהדותם, כי נפל פחד היהודים עליהם.

מרדכי הצדיק המשיך יראת שמים גם על אומות העולם

כי נפל פחד מרדכי עליהם (ט, א).

נפל הוא מלשון 'על פני כל אחיו נפל' (בראשית כה, יח) ופירש"י
שכן. והיינו כי שכן פחד מרדכי – ממי שמרדכי מפחד, גם
עליהם.

הדר קבלוה מאהבה

וקבל היהודים את אשר החלו לעשות (ט, כג).

פירוש שהחלו להקדים העשייה לשמיעה, כאמרם ז"ל (שבת
פח) קיימו מה שקבלו כבר, היינו נעשה ונשמע.

מרן הס"ק לימד להכות את המן

הרה"ק מוהר"מ מקאברין זי"ע אמר פעם למרן הר"ג
מלעכוויטש זי"ע אייער טאטע האט אונז געלערנט וויא צו
שלאגן המן – אביכם לימד אותנו אילך להכות את המן...

כל הפושט יד נותנים לו

מרן מארי דכיא זי"ע אמר פעם בפורים, כתוב בשו"ע (או"ח
סי' תרצ"ד סעי' א) כל הפושט יד נותנים לו, ולכן כל מי שרוצה
לבקש דבר יכול לבקש, וביקש הרה"צ ר' נחום שו"ב
מסלאנים זצ"ל על ענין שמירת הברית. אח"כ שאל מרן הס"ק
את הרה"ק מקאברין מדוע אינו מבקש כלום, והשיב, איך וויל
ניט קיין מתנות, נאר פארהארעוועטע, ווי א סאלדאט – איני
חפץ במתנות, ארצה להתייגע ולעמול בעצמי.

דאס קען נאר א ליטוואק...

איטא בגמרא (מגילה טז), אמר ליה המן למרדכי סק ורכב
אמר ליה לא יכלנא דכחישא חילאי מימי תעניתא, גחין
וסליק, כי סליק בעט ביה. אמר ליה לא כתיב לכו (משלי כד, ז)
בנפל אויבך אל תשמח, אמר ליה הני מילי בישראל, אבל
בדידכו כתיב (דברים לג, כט) ואתה על במותימו תדרוך. מרן
הס"ק זי"ע אמר על זה – דאס קען נאר א ליטוואק... – היינו
החסידים ממדינת ליטא שהצטיינו בהשלטת המח על הלב.

לבסומי בפוריא

ההתבסמות בפורים עצמו

מיחייב אינש לבסומי בפוריא עד דלא ידע (מגילה ט). אאזמו"ר מוה"ר שלמה חיים נ"ע היה אומר, כי לא נאמר לבסומי
במשקה, כי אם בפורים, על ידי ההארה והקדושה של פורים.

דברי שלום

מגודל השמחה ולרוב סגולת היום מותר בפורים לראות א"ע כאילו כולו זכאי

עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי. כי בכל יום צריך אדם לידע כי הוא מחצה זכאי ומחצה חייב (קדושין מ),
וזהו בין ארור המן לברוך מרדכי, כי הוא עומד בין הבינים, אם עשה עבירה נכלל בארור המן כי רובו חייב, ואם עשה
מצוה נכלל בברוך מרדכי. גם באופן זה, כי בכל יום צריך לידע כי הוא עומד בין הבינים, היינו כל מה שעושה או עשה
מצוה או עבירה וכמו שכתבתי לעיל (ס"פ תולדות ד"ה או ירצה) באורך. וזהו בין ארור המן, דכשעושה עבירה באותה שעה
הוא רשע ונכלל בארור המן אפילו כשרובו זכיות, וכשעושה מצוה נכלל אז בברוך מרדכי, וזהו בין. ובפורים מגודל
השמחה התיירו לשכוח בזה. גם סגל היום גורם שלא לפול ברע ח"ו, בשם אא"ז נ"ע בתוספת ביאור.

דברי שלום

ע"י השתיה בפורים נצולים מהגזירות והצרות

מיחייב לבסומי עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי, ואמר שבפיט שושנת יעקב בין תיבות ארור המן לברוך
מרדכי כתוב ג' תיבות אשר בקש לאבדי, וזהו הפירוש צריכין לתקן בשתיה זו עד שלא נדע משום גזירות וצרות עוד,
היינו שלא נדע מן התיבות הכתובים בין ארור המן לברוך מרדכי.

אמרי יעקב, פורים תרע"ו

עד דלא ידע – שיבין שאין לו דעת

מהו לבסומי בפוריא עד דלא ידע – האם כל השנה אנחנו כן יודעים, הרי אם היינו יודעים מהו ארור המן היינו
בורחים כמו מאש מכל דבר ששייך לארור המן – מכל תאוות ששייכים לארור המן, ואם היינו יודעים מהו ברוך מרדכי
היינו רצים לכל ענין שמכח מרדכי, היינו מבקשים טעם בתורה וטעם בתפלה שהוא ענין מרדכי הצדיק, הארת מרדכי
הצדיק – כי האיש מרדכי הולך וגדול, ליהודים היתה אורה זו תורה, אם היינו מרגישים שהתורה היא אור היינו דבקים
בתורה ומצוות, מהו א"כ החיוב המיוחד בפורים לבסומי עד דלא ידע.

אלא הכונה לבסומי בפוריא עד שיגיע להבנה, שבמשך כל השנה אין לו דעת נכונה להבחין בין ארור המן לברוך
מרדכי.

כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א, פורים תשע"ח – שולחן הטהור

עד דלא ידע מתוך דעת

מיחייב אינש לבסומי בפוריא עד דלא ידע, הנראה מלשון חז"ל שקודם שבא למצב דלא ידע יש לו לבסומי ולעשות
כל מעשיו בדעת שלמה וברורה ואזי יזכה לביטול הדעת להשם יתברך כראוי וכנכון.

כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א, אחד השנים – שולחן הטהור

לבסומי בפוריא בביטול כל חיבור לעוה"ז

מיחייב אינש לבסומי בפוריא עד דלא ידע, דעת מלשון חיבור, ביום הפורים מוסר היהודי להשם יתברך כל חיבור
שיש לו לעניני עולם הזה, וע"י זה זוכה לדעת חדשה וחיבור להשם יתברך, כמאמר הכתוב (משלי ב, ד-ה) אם תבקשנה
ככסף וכמטמונים תחפשנה אז תבין יראת ה' ודעת אלקים תמצא, כאשר מוסר הכל להשם יתברך בדרישה אמיתית
להידבק בו זוכה לדעת אלקים, להתנתק מחיבור לתאוות עולם הזה ולהאיר בנפשו יחודו ואחדותו יתברך.

ועל זה אמרו (עירובין סה). כל המתפתה בינו יש בו מדעת קונו, שבשתיית היין מוסרים מודעא שאין חפצים בשום
חיבור לעניני עולם הזה אף בשעה שעוסקים בהם בחי' עד דלא ידע מל' חיבור, וע"י זה זוכים לדעת קונו להיות כל
חפצו ורצונו להידבק בהשם יתברך.

כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א, פורים תשס"ט – שולחן הטהור

>>> המשך 'דברות קודש' מעמוד הקודם

מסטאלין זי"ע שכפי התענוג והחיות שיש בפורים כן הוא בליל שימורים, כי כפי ערך ביטול הדעת להשם יתברך
בפורים, זוכה בליל שימורים להארת הדעת הנשפע ע"י אכילת מצה וארבע כוסות.

זהו ביאור הכתוב במקום אשר תשחט העולה תשחט החטאת, על ידי התשובה בהקרבת החטאת על מעשה החטא,
זוכה לתשובה עד השורש אף על הרהור הלב כענין קרבן עולה, אף שעד עתה לא היה שייך לתשובה על ענין זה.

יעזור השם יתברך וימי הפורים האלה לא יעברו מתוך היהודים וזכרם לא יסוף מזרעם, וכפי שמסתיימת המגילה
בכתוב ודובר שלום לכל זרעו, שהאבהה והקדושה בחי' שלום שהשפיע מרדכי הצדיק נמשך לכל הדורות, ליהודים
היתה אורה ושמחה וששון ויקר כן תהיה לנו.

יעזור השם יתברך שנזכה לתקן מחשבה דיבור ומעשה, שבת זו נקראת שבת פנויה ליתן רווח להתבונן קודם שזוכים
לטהרת הפרה, ונזכה לביאת משיח צדקנו במהרה בימינו.

רעוא דרעוין צו תשע"ו

הגה"ק רבי צבי הירש קאיידינאוור זי"ע – בעל 'קב הישר'

ט"ו אדר השני – פורים דמוקפין תע"ב

'מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד' (תהלים קלג) – באיש אשר ירא ה', והוא עוסק בדברי תורה ולומד התורה לשמה, ועמוד העבודה זו תפלה, אשר אלו השני עמודים הן מקדימין והולכין לפני המטה כשהאדם הולך לעולמו אחר מותו, וקול כרוז נפיק קדמוהי: זה האיש אשר בחייו תמיד הלך עמנו בחבורה אחת, וגם עכשיו לא נעזבנו עד כי נביאנו להיכלו אשר הוא כבוד כולו. ואומרים לתורה הקדושה 'כמה יקר ותפארת להאדם בעבורך בהיותו הולך בתורת אמת'...
(קב הישר פרק כ"ז)

נטל הוא את מקל הנדודים ונדד מעיר לעיר עד שהגיע לעיר קאראוו הסמוכה ללובלין שבפולין, שם התקבל לראש ומנהיג העדה. כמו כן שמש ברבנות בכמה קהילות גדולות ומפוארות בעם ישראל, ביניהם העיר הגדולה לאלקים ניקלשבורג, ובסוף ימיו עלה ונתעלה לשבת על כס הרבנות בעיר קראקא המלאה חכמים וסופרים.

בשנת תט"ו (בקיורב) נולד רבי צבי הירש כבן יחיד מלבד שני אחיותיו, אך לא עבר זמן רב ומכה אנושה פקדה את הבית הרם, ממלכת רוסיה העצומה יחד עם מדינת שוודיה הכריזו מלחמה על פולין, דם רב נשפך בחוצות כשאף על העיר קאראוו לא פסחו והמהומות, בהן שיכל רבי שמואל את שני בנותיו וכפסע היה מהריגתו של הניקב צבי הירש שהיה אז עולל מונח בעריסה.

רבי אהרן שמואל, בהקדמתו לספר 'ברכת הזבח' – הספר היחיד שנדפס בחייו, רואה צורך לכתוב 'מזמור לתודה' על הניסים שארעו עמו ובתוך הדברים מתאר את הצרות האימות שהיו מנת חלקו: 'סבבוני, כתרונני... הכינו פצעוני... הייתי מושלך ברחוב בראש כל חוצות מתגולל בדם והייתי רעב ללחם וצמא למים... הפשיטו מעלי לבושי ונשארתי בכתנות לבד ופעמים רבות אשר הוציאני הליסטים להריגה ופשטתי את צוארי כצאן לטבח'.

אמנם, ממשך רבי אהרן שמואל 'זה' ברחמי המרובים הותיר אותי להיות שריד ופליט... להחיות את בני וטפלי דתלי בי, ויצילני מחרב ממש ונשא אותי על כנפי נשרים בנסים באותות ובמופתים גדולים... והביאני לשלום... למדינת מעהרין לקהילה מפוארה בעלי תריסין וחכמי ישיבה ק"ק ניקלשבורג החזיקו יד בתורת ה' ושמה נספחו אלי עדרים עדרים לשאוב מבארי'.

כמה יקר ותפארת יש לכלל ישראל כשמעמידים מתוכם משך כל הדורות ענקי רוח וגדולי תורה המאירים את ימי הגלות ככוכבי לילה, שביבי אור בעומק החושך, כבר העידו צדיקים על רום מעלת ספר 'קב הישר' המפלט ומיישר דרך לעבור במעבר עקלתון - במשעלות העולם הזה, הרה"ק מליז'ענסק זי"ע העיד על עצמו שלמד הספר ק"ב פעמים, כמנין פרקי הספר – אותיות קב, צדיקים רבים נוספים האדירו והמליצו את הלימוד בספר זה [דבריהם יובאו להלן]. רב הנסתר על הגלוי בקורות חייו המדויקים של רבינו, שלש מאות ועשר שנים חלפו מיום הסתלקותו. אך רוחו הקדושה אשר הכניס בספרו 'קב הישר' היא העומדת לעד, דורי דורות שעוסקים בספר זה בשקיקה, הן הן קורות חייו האמיתיים של האי קדישא ופרישא.

שמואל בקוראי שמו

קוידינוב – העיר אשר קרוב לשמונים שנה היתה מאוויים וכיסופם של חסידים ואנשי מעשה, עובדי ה' ובני עליה שבדור, לחזות בנועם ה' וליהנות מזיו הארת רבותינו הקדושים שאיו להם למושב קדש עיר זו, מי אתנו יודע עד מה, הלמאי ומדוע בחר רבינו הגדול מרן אדמו"ר הזקן זי"ע מכל עשרות העיירות הפזורות על יד לעכוויטש דייקא בעיר זו, יתכן וקדושתו של הגאון הקדוש המפורסם רבי אהרן שמואל, שנולד בעיר קוידינוב ועל שמה נקראו הוא וזרעו לדורות עולם, היא זו שהביאה את רבינו הגדול לקבוע את מושבו ולהפיץ את אורו במשך ארבע דורות בעיר עוז לנו. רבי אהרן שמואל מגדולי הדור היה, ומחשובי תלמידי הגאון המפורסם רבי יעקב פולק אבי שיטת החילוקים הידועה, והרבי ר' העשיל מקראקא זי"ע. מקום מגורו בוויילנא העיר, אמנם בשנת ת"ח עת התרבו הרציחות הנוראות במדינת פולין וליטא ע"י הקוזאקים האוקראינים הרשעים,

ליקוטים נבחרים מתוך הספה"ק 'קב הישר' על מעלת תענית אסתר ויום הפורים

מרדכי ידע תכן הדבר ומקורו כח של הקלפות, שמשם יוצאים נפשות הרשעים האלו החוטאים בנפשותם, וזהו שאמר הכתוב ומרדכי ידע את כל אשר נעשה...

ואסתר הצדקת אשר זכתה לרוח הקדש ידעה ג"כ תוכן הדבר הנזכר, ולכן כתיב בה 'ותעמד אסתר בחצר המלך וגו' ופרש הזוהר אין עמידה אלא תפלה... והרבחה אסתר בתפלה עד שעלתה תפלתה למעלה, למקום קדוש ונורא הנקרא 'בתי החצרות' והוא החצר שלפני בית המקדש של מעלה, אשר שם מתנוצץ שם הוי"ה, וזהו 'ותעמד אסתר בחצר המלך' – מלך זה הקדוש ברוך הוא, ולא כתיב בחצר המלך אחשוורוש.

וכתיב בה 'ויושט המלך לאסתר את שרביט הזהב' ומשך עליה חוט של חסד שהוא ביד הקב"ה, ולא לה בלחודה אושיט הקדוש ב"ה שרביט הזהב, אלא אפילו לכל דמתחברין בהדה.

(פרק צ"ז, ע"ש באריכות)

כי יש עולם חדש למעלה שהוא קדוש ונורא מאד, ואין אותו העולם מתגלה לחוץ מחמת רב קדושתו, כי אם פעם אחת בשנה, ומתחיל להתגלות בהתחלת קריאת מגלה, ומזה העולם היה שרש נשמתו של מרדכי הצדיק, וצריכין אנו לעורר רחמים שיתגלה העולם הנסתר הזה לחוץ, וישפיע ויאר על רישי דעמא המתאספים לשמע מקרא מגלה בלב טהור, בלב של כונה...

... הצבור בשמעם הברכה כשאומר השליח ציבור 'על מקרא מגלה' – יפל עליהם חרדה ואימה והכנעה גדולה, כי הוא עולם איום גדול ונורא, ומאור העולם ההוא יבוא שפע וניצוץ קדושה וטהרה להאיר על העולם... ולכן מרבין אנו בנרות בפורים שיהיה אור בתי כנסיות מלא בנרות, והכל הוא רמז על אותו אור גדול מש"ע נהורין.

(פרק צ"ח, עיי"ש)

רבינו נשאר כבן יחיד לאביו, בצילו גדל וינק תורה ויראת שמים טהורה, מענין להביא את תיאורו של רבי צבי הירש אודות ישיבתו של אביו מבין השיטין ניתן לראות את השפעתו העצומה של רבי אהרן שמואל על דמותו של בנו, ונביאם כלשונו הזהב: 'הן היו עומדים תלמידים צפופים ומשתחווים רווחים להדר גאווה, וכנשר יעיר קנו עמד על כנו, על גוזליו ירחף ולקחם תחת אדרתו וכמטר סוחף, יפרוש כנפיו לתימן להמטיר עליהם מן, להשמיע להם דברי עתיק יומן, ברוב תעצומות ועוז בנה מצודים בלשון לימודים... עוף הפורח נשרף מהבל פיו ולפידים, מאיר עיני התלמידים החרדים אל דברו... ומתלמידיו יצאו גדודים, דורשי רשומות עולים ויורדים בשבתות ומועדים'.

רץ כצבי

כל ימי חיי אביו היה אדוק אחריו ולא זז מלמשו ולקנות ממנו תורה וירא"ש, לאחר הסתלקותו נדד רבינו בין כמה עיירות, באותם ימים התוודע רבינו לרבו המובהק הגאון החסיד המקובל רבי יוסף יוסקא אב"ד מינסק, בעל מחבר הספר 'יסוד יוסף', בקשר אמיץ נקשר רבינו לרבו זה, ואף את ספרו 'קב הישר' חיבר על בסיס ספרו של רבו הק' – יסוד יוסף.

רבי צבי הירש התיישב בסלוצק שבליטא, שם היה מנכבדי הקהל וחשוביה למרות שעדיין לא נתגלה כוחו הגדול בתורה בנגלה כבנסתר, רבינו שלא רצה לעשות את התורה כקדרום לחפור בה, עסק במסחר והצליח ה' דרכו, בקש אותו צדיק לישב בשלוה על התורה והעבודה בהצנע, קפץ עליו רוגזו של רשע שצרה עיניו בהצלחתו הגדולה, העליל עליו בפני השלטונות עלילות שוא ומדוחים, עד שכלאו אותו ואת נות ביתו ואף את בנו הגדול בבית הכלא שבעיר סלוצק, כל רכושו הוחרם ואך בנס ניצל רבינו מגורל אכזרי.

רבינו ראה את המאורעות שעברו עליו כעונש על שהתמהמה בהדפסת חיבורי אביו שנסתלק בשנת תל"ו, ועד שנה זו – שנת תנ"ה לא הדפיס את הספרים מחמת הטירח המרובה הכרוכה בהוצאתם והממון הרב שהיה נדרש לזה. על כן לא התמהמה ותיכף לאחר שהשתחרר מבית כלאו לאחר חנינה שקיבל מהקיסר הרוסי, נטל שוב את מקל הנדודים ועזב את ארץ מולדת אבותיו לארץ מגורי חמיו – גרמניה.

רבינו ברצותו להדפיס את ספרי אביו ואף לשחרר את בנו הגדול שעדיין היה כלוא בסלוצק, החל מהלך בין קהילות ישראל בגרמניה, תוך שמגלה טפח ומכסה טפחיים מן האור העצום השוכן בקרבו, כך שבד בבד עם הדפסת הספרים, החל שמו של רבינו לפקוע בכל רחבי המדינה עד שביקשוהו בני פרנקפורט לראש ומנהיג עליהם, שם אף חיבר רבינו את ספרו 'קב הישר'.

ספר 'קב הישר' חיברו רבינו כאמור על פי ספרו של רבו 'יסוד יוסף', רבינו לא הסתיר עובדה זו ומציין בפירוש שהדברים נאמרים בשם רבו רבי יוסף יוסקא ברצותו ששפתותיו ידובבו בקבר, טעם לשמו של הספר מובא בהקדמה: 'טעם הראשון שכתבתי והצגתי לפני ק"ב פרקים כמנין קב, הישר הוא בהיפוך אותיות שמי 'הירש', וטעם השני שהוא 'קב' ונקי כסלת המנופה בשלשה עשר נפה 'ומישר' לב האדם'.

הספר התפרסם עד מאד ונדפס – כבר בימים ההם בעשרות מהדורות כשכל גדולי וצדיקי הדורות מכל המדינות מהללים ומשבחים ומורים דרך בלימוד ספר קדוש זה (ראה מסגרת). שני ספרים נוספים חיבר רבינו שנותרו בכת"י, 'עופר האילים' על התורה וספר 'עברונות' על עיבור השנה, נשמתו הטהורה עלתה לשמי רום בפרנקפורט, כשהוא בן שישים ומנו"כ בבית החיים דמתא.

איתא בגמ' (מגילה יב.) שאלו תלמידיו את רשב"י מפני מה נתחייבו שונאיהן של ישראל שבאותו הדור כליה, אמר להם אמרו אתם, א"ל מפני שנהנו מסעודתו של אותו רשע, א"ל א"כ שבשושן יהרגו שבכל העולם כולו אל יהרגו, אמרו לו אמור אתה, א"ל מפני שהשתחוו לצלם וכ'.

יש לבאר מה טעם אמר להם אמרו אתם כאשר חפצים לשמוע ממנו ביאור הדבר כאשר ידעו כי הוא יודע את כל הנסתרות, עוד יש לבאר מהו גודל הפגם בהנאה מסעודת אותו רשע אשר לכך נגזרה עליהם גזירת כליה.

ביאור הענין כי אמנם אין הפגם בעצם המעשה להשתתף בסעודת אחשוורוש, כי אם הקריירות שיש בכך שיכול איש יהודי ללכת להנות ממשתה גויים שכל כולה קלות ראש והנאות הגוף, ושומעים לפעמים אנשים שואלים מה יש, מה קרה, מדוע צריך כל הזמן רק ללמוד ולהתפלל, מה יש אם נהנים קצת מעוה"ז, מדוע צריך להיות אזוי פארקוועטשט, קריירות זו היא אסון נורא, ועל ידה יכול ליפול עוד ועוד ח"ו.

זה היה הפגם הנורא בהשתתפות במשתה אחשוורוש שהרגישו שאפשר להקל בדבר כזה - מה כבר יקרה, ומחמת זה אחזו תלמידי רשב"י שאף שרק בשושן השתתפו בסעודת אותו רשע, נגזרה ע"ז גזירת כליה על ישראל שבכל העולם כולו, כי פגם בקריירות ביהודי שושן משפיע אף על אלו שלא השתתפו בפועל בסעודה עד כדי גזירת כליה ח"ו.

לכן אמר רשב"י לתלמידיו אמרו אתם, כי אף שלדעתו אין ההנאה מסעודת אחשוורוש טעם מספיק להרוג אותם שלא נהנו בו, היה רצונו לראות אם יאמרו תלמידיו טעם זה, מחמת שלגודל מדרגתם מרגישים שפגם הקריירות וקלות ראש נורא עד מאד, ודי בזה לגזור ח"ו גזירת כליה על כל ישראל, וכאשר אמרו טעם זה נוכח בגודל ערך מעלתם.

פורים תשע"ה, שולחן הטהור

נס פורים בזכות קבלת התורה מאהבה

א-לי א-לי למה עזבתני (תהלים כב, כג) ובמדרש (תהלים) א-לי בים א-לי בסיני.

יש לבאר דאיתא בספרים ביאור דברי הגמרא (ברכות ה.) אם רואה אדם שיסורין באים עליו יפשפש במעשיו שפשש ולא מצא יתלה בביטול תורה, ולכאורה אם באים עליו יסורים יש לו להזכיר זכויותיו שבוה ימתיק הדין, ומה טעם יפשפש במעשיו שעי"ז יעורר ח"ו דין על עצמו, לכך מפרשים יפשפש במעשיו למצוא בעצמו מעשים טובים שבזכותם יסתלקו ממנו היסורים, שפשש ולא מצא יתלה בביטול תורה,

ניצוצי אורה לימי הפורים במשנת כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

שיבקש מהשם יתברך להסיר ממנו היסורים מאחר שמתבטל מחמתם מלימוד התורה.

בדרך זו יש לפרש דאיתא (סנהדרין קא) שפסל מיכה עבר עם ישראל בים, ועל זה היה הקטרוג הללו עובדי ע"ז והללו עובדי ע"ז (זוה"ק תרומה קע: ועל קדושת לוי בשלח ז"ה סוס), אמנם מאחר שכל תכלית העולם שיקבלו ישראל תורה בסיני הושיעם הקב"ה לעבור בתוך הים ביבשה אף שלא היו ראויים מצד עצמם. ועל זה התפללה אסתר א-לי א-לי למה עזבתני, שאף כי עומדים עתה ישראל במצב שפל מאד ואין ראויים לינצל מגזירת המן, מכל מקום כפי שהיה א-לי א-לי בים א-לי בסיני שהושיעם הקב"ה בים סוף בכדי שיקבלו תורה בסיני, כן עתה יעשה להם נס להושיעם מגזירת המן בכדי שיבואו לקבלת התורה מאהבה מגודל הנס, כי מבלעדי ישראל המקבלים תורה אין תכלית וטעם בכל הבריאה.

פורים דמוקפין תשע"ה, שולחן הטהור

מוסיף והלך בעבודת הבורא מתוך הכרת הטוב

אם על תודה יקריבנו והקריב על זבח התודה חלות מצות וגו' (ז, יב).

בגמ' (מנחות ע"ג) דרשו שמביא עם קרבן התודה ארבעים חלות, שלשים משלש מיני מצה ועשר מכל מין ועשר חלות חמץ, ויש לבאר טעם הקרבת החלות באופן זה.

ביאור הענין כי בעת שנשפיע לאיש יהודי טובה וחסד, יש לו להכיר בטובתו של מקום לידע שהכל מאיתו יתברך, ומתוך הרגשת הכרת הטוב יתעורר להוסיף בעבודת קונו יתר על אשר היה עד הנה.

ובספרי הקדמונים נתבאר עוד שיש לאדם לידע שאף כאשר נודב מממונו להשם יתברך אין הבורא יתברך נצרך לגדבתו, כי אם חסד ה' הוא שמקבל ממנו תרומת לבו. בדרך זו מבארים ע"ד משל לשני אנשים שנשפיע להם משמים עשרה כור תבואה, האחד מפריש למעשר לעניים כור אחד והשני תשעה ומחצה כורין, אזי הראשון צדיק שנהג כתורה והשני נהג שלא כדין. והטעם בזה כי הראשון מכיר כי הכל שלו יתברך ואין הקב"ה נצרך למתנתו, על כן מפריש מעשר כמצות התורה, אבל השני מרגיש שבכיוול נוסף להשם יתברך ע"י מתנתו לכן נותן יותר ויותר מאשר נצטווה כדי שבכיוול יקבל הקב"ה יותר ולכן אין מעשיו רצויים.

ביאור דברי הרמ"א על העסק בתורה קודם סעודת פורים

מה שכתב מדברי הרמ"א (ס' תרצ"ה, סע' ב) שיעסוק מעט בתורה קודם הסעודה, והבין בדבריו שהוא מדין שמחה, ודחה זאת ממה שכתב הרמ"א וסמך לדבר ליהודים היתה אורה זו תורה, ומשמע דאין זה גוף השמחה.

לענ"ד צדקו דבריו הראשונים שהרי כתוב זה אינו בא ללמד על השמחה ומשתה וי"ט שתיקנו לעשות בימי הפורים, אלא על שחזרו לעסוק בתורה ולקיים יו"ט ומילה ותפילין כדאיתא בגמ' (מגילה טז) וברש"י ובתרגום (אסתר ה, טז). וכשקבעו ימי משתה ושמחה על ההצלה ממות לחיים, חלק מהשמחה היא על התורה שיכולים לעסוק בה כבתחלה וביתר שאת בלא כפייה כי אם מאהבת ה', וגילוי אור תורה זה הוא חלק ממהות השמחה שתקנו על כל זאת - שמחה ומשתה ויום טוב.

ועל זה כתב הרמ"א דכדי שתהיה המשתה והשמחה בשלמות יש לעסוק מעט בתורה קודם הסעודה, וע"ז זה תהיה שמחתו שלמה בעת הסעודה, וסמך לזה שגם השמחה שתקנו בימי מרדכי ואסתר הוא משום דליהודים היתה אורה ושמחה וגו'. ואין הכוונה ברמ"א שיעסוק בתורה לקיים ליהודים היתה אורה ואח"כ שמחה בסעודה, שאין זה כוונת הכותב.

כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א, מכתב אל הרה"ג ר' משה וילניר שליט"א - ירושלים עיה"ק על קבלת ספריו

על כל פנים ההכרה האמיתית שהכל נשפע ממנו יתברך ברוב חסדו ואין לו אלא להכיר בטובה ולהוסיף בעבודתו אשר בזה תתבטא הכרת טובת המקום עליו.

זה אשר היה בזמן מרדכי ואסתר, שמתוך הנס הגדול שנעשה לישראל נתעוררו בהרגשה עצומה של הכרת הטוב ובקשו להוסיף יותר ויותר בעבודתם, עד אשר מאהבת יוצרם הגדילו להוסיף בקבלת עול תורה ומצוות במעלה יתירה על אשר היה בקבלת התורה, כדאי בגמ' (שבת פח.) הדר קבלוה מאהבה בימי אחשוורוש.

עוד יש להכיר בחסדו של מקום, שבכל עת שנשפיע לאדם שפע גשמי נשפע בזה אף שפע רוחני והם כחות רוחניים הנשפעים לו, שעל ידם יכול לנהוג כראוי בשפע הגשמי. כגון בלידת תינוק מקבל בהירות הדעת לגדל ילדיו כרצונו יתברך ולעמוד בשיבוש דעתו בטרדות הכרוכים בגידולם, והוא היפך דעת בני אדם הסוברים שאחר שבאים על האדם טרדות וקשיים בגידול הילדים נצרך שישפיע לו משמים בהירות הדעת, וכחות רוחניים, אלא אדרבה בלידת בן נשפע דעת דקדושה ושפע רוחני, וכיון שנוסף בכחו הרוחני יכולים להזמין לו נסיונות שעד עתה לא היה בכחו לעמוד בהם.

בזה יתבאר שבעת שנשפיע לאדם חסד מהשם יתברך מהשם יתברך ומביא קרבן תודה, מביא עמו ארבעים חלות שלשים מג' מיני מצה ועשר מחמץ. עשר חלות חמץ מורה על השפע הגשמי כאשר החמץ מורה על חלק הגשמי, ועשר חלות מצה מורה על השפע הרוחני שנשפע עמו, ועוד עשרים חלות מצה מורה על עוד שני חלקים רוחניים, האחד מה שמכיר בטובתו של מקום ומודה לו על חסדו, והשני שמוסיף מעתה יותר בעבודתו מתוך הכרת חסד הבורא עליו.

בני הרב שלום שליט"א עושה עתה קידוש לרגל לידת בתו בחדס ה', ונתן השם ע"ש אמי ע"ה, ועתה הוא הפעם הראשונה במשפחתנו שנותנים על שמה את כל השם. יעזור השם יתברך שירוה נחת מכל צאצאיו, וזוכה להמשיך שמחת הפורים לשמחה תמידית בכל בתי ישראל.

צו תשע"ו, קידושא רבא להולדת הבת להרב ישראל שלום שליט"א

»» המשך מעמודי אור מעמוד קודם

מאמרי צדיקי הדורות אודות קב הישר'

הרה"ק הר"א מליוז'ענסק ז"ע היה שגור הספר הקדוש בפיו, ולמד וחזר עליו ק"ב פעמים, כמנין שם הספר ופרקיו. העיד הגה"ק מאוסטרובוצא (י"ד ח" אדר) בשם הרה"ק מקאז'ניץ ז"ע שכאשר לומדים מאמר זה"ק המובא בספר 'קב הישר', יותר מסוגל הוא להתעוררות מאשר בזוה"ק עצמו.

הרה"ק מאוסטרובוצא מבאר דברים נפלאים אלו, 'דהנה יש השתלשלות עולמות, ולכן מי שבאה נשמתו ממקום נמוך, אינו יכול להבין דברים הבאים ממקום גבוה יותר משרש נשמתו, ועל כן אמר שמי שלומד זוהר בקב הישר, מבין יותר ממי שלומד בספר הזוהר עצמו, מפני שבעל קב הישר נתן שם גם כן כח קדושת נשמתו, לכן נוכל להתפעל ולהתעורר יותר ממה שמתעוררים מספר הזוהר עצמו.

הרה"ק ר' שלום מבעלזא ז"ע, העיד על עצמו שלמד ק"ב פעמים את הספר 'קב הישר', והעיד כי את כל היראת שמים שלו שאב מלימוד זה.

הגה"ק ר' שמואל אלבאז זצוק"ל ליקט בשנת תקס"ח מכל הספר את התפילות שחיברם רבינו והוציאן בספר נפרד אשר בשמו יכונה 'רובע הקב' וכה כותב הוא בהקדמתו. 'מדי עברי בספר הבהיר 'קב הישר', ראיתי והנה יש בו דברים נחמדים ונאהבים, מרגליות צפונות וטמונות אשר לא ראתם עין כל, והם תפילות וסגולות ותחינות להועיל לרבים, בסוף דבריו כותב הגה"ק הבטחה נוראה - 'כל המדריך עצמו בתפילות ותחינות אלו, יהיה זך בלא פשע ולא יצא החוצה מדברי תורה'.